

Natur
Ref. UFSTR/TBS
Den 16. marts 2021

Noter fra 2. møde med den videnskabelige arbejdsgruppe den 3/3-2021 kl. 13-17 vedrørende processen med etablering af naturnationalparkerne Fussingø og Gribskov

---

Mødet blev afholdt virtuelt med følgende deltagere: Professor Jens-Christian Svenning, seniorforsker Rasmus Ejrnæs, professor Carsten Rahbek, lektor Hans Henrik Bruun, seniorrådgiver Rita Merete Buttenschön, professor Henrik Vejre, formand for Det Dyreetiske Råd Bengt Holst, lektor Jacob Heilmann-Clausen og lektor Stine Krøijer. Fra Naturstyrelsen deltog vicedirektør Signe Nepper Larsen, kontorchef Mads Jensen, seniorkonsulent Thomas Borup Svendsen, biolog Marianne Damholdt Bergin og projektkoordinator Uffe Strandby.

Indledning og rammesætning

NST indledte med at orientere om rammerne for arbejdet med NNP, herunder lovarbejdet og tidsplan. Udgangspunktet for de to første parker er gældende lovgivning. NST gennemgik projektforslagene, som bl.a. er udarbejdet på baggrund af anbefalinger fra denne gruppe – samt den nationale interessentarbejdsgruppe og de lokale arbejdsgrupper. Det er hensigten, på baggrund af drøftelser i den videnskabelige arbejdsgruppe (og i interessentarbejdsgruppen og de lokale arbejdsgrupper), at NST udarbejder justerede projektforslag, der vil blive præsenteret af ministeren og sendt i offentlig høring i slutningen af april 2021. Naturnationalparkerne er planlagt etableret fsv. angår hegn og dyr i første kvartal 2022. Endelig blev det tilkendegivet, at der ved dette møde ikke vil blive udarbejdet et egentligt referat, men derimod sammenfattende og opsummerende noter, som vil blive delt med de øvrige grupper. Ud over drøftelser omkring naturnationalparkerne Gribskov og Fussingø blev medlemmerne af den videnskabelige arbejdsgruppe bedt om input ift. prioritering af de næste 13 naturnationalparker med udgangspunkt i Rune Engelbreths forslag i bogen ”Danmarks genforvildede natur”. Denne drøftelse er ikke gengivet i nærværende notat.

Generel opbakning

Der var i den videnskabelige arbejdsgruppe generel opbakning til de to projektforslag, Naturstyrelsen havde udarbejdet.

Størrelse

Det blev af alle pointeret, at størrelse var en afgørende faktor for realisering af vildere natur. Det blev konkret anbefalet, at udvide med Læsten Bakker og Udskovene på Fussingø samt at medtage en større del af Gribskov. Således pegede flere (Henrik Vejre og Rasmus Ejrnæs) på det ønskelige i at udvide Gribskov både mod øst og vest bl.a. for at sikre en større heterogenitet inden for naturnationalparken. Det blev desuden nævnt (Rasmus Ejrnæs) at det ville være umuligt at nå den politiske målsætning om 60.000 ha NNP, hvis man fortsætter med ca. 1000 ha i gennemsnit for områderne.

Biodiversitetsfremmende tiltag i etableringsfasen

Flere (Bengt Holst, Hans Henrik Bruun, Rita Buttenschön, Rasmus Ejrnæs) pegede på, at de tidligere markjorder på Fussingø havde en høj næringsstofpulje, som det var ønskeligt at nedbringe. Der blev peget på reolpløjning, som en relevant mulighed.

Enkelte (Jacob Heilmann-Clausen) så gerne indplantning af ”manglende hjemmehørende træer og buske”, bl.a. af hensyn til insektlivet. Håndtering af skoven fra den nuværende struktur og artsindhold til urørt skov inden for naturnationalparken blev kommenteret af enkelte (Jacob Heilmann-Clausen) med ønske om generel fjernelse af oversøiske træarter og en målrettet indsats (veteranisering, gruppevis strukturfældninger) for at skabe en høj grad af variation i bevoksningerne med hjemmehørende (både danske og europæiske) træarter. Han så i øvrigt gerne en mere udførlig – gerne aldersklassevis – beskrivelse af de planlagte indsatser. Enkelte andre (Jens Christian Svenning) mente ikke, at det er så vigtigt at fjerne alle oversøiske træarter, da det kan være med til at give økosystemet mere resiliens.

Der var generel opbakning til en målrettet indsats for genopretning af den naturlige hydrologi, hvor enkelte (Carsten Rahbek) efterlyste måltal for indsatsen/sluttilstanden.

Valg af dyr og bestandsregulering

Flere (Jens Christian Svenning, Hans Henrik Bruun, Rasmus Ejrnæs) fremhævede det ønskelige i, at der var en varieret græsning med store dyr i alle naturnationalparker, mens andre (Carsten Rahbek og Bengt Holst) pointerede, at der skulle ske en individuel vurdering af indsatser for det enkelte område – herunder om det var nødvendigt at sætte hegn. Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun fremhævede det ønskelige i, ikke at foruddiskontere hvilke dyrearter og hvor mange individer, der er levedmuligheder til i områderne, men bruge en fri bestandsvækst til at blive klogere på dette spørgsmål.

Carsten Rahbek nævnte græsningens store betydning ift. at fjerne næring og ift. arter tilknyttet lysåben natur, men nævnte også, at der var uenighed om, hvor lysåbne skovene oprindeligt har været i Danmark.

Der var generelt opbakning til dyrevalget, men Rita Buttenschön var usikker på om Gribskov havde tilstrækkelig størrelse til elg, og Carsten Rahbek nævnte, at genopretningen af den naturlige hydrologi burde ske, inden der blev udsat elg. Carsten Rahbek opfordrede til at overveje en habitatvurdering ift. elge i Gribskov, og stillede desuden spørgsmål til autenciteten af både elg og hest i Danmark. Han henviste i øvrigt til udenlandske erfaringer, hvor heste ikke entydigt havde positiv indvirkning på biodiversiteten – navnlig hvor bestandene var tætte – og derudover kunne udvise stærk territorial adfærd over for andre dyr. Stine Krøijer nævnte problemer med heste og fortidsminder. Jens Christian Svenning og Hans Henrik Bruun fremhævede dog heste som meget velegnede som ’græssere’ og henviste til flere projekter i især Europa med positive erfaringer med brug af heste. Rita Buttenschön nævnte, at der ikke var den store forskel mellem græsningseffekten af heste og kvæg.

Flere (Hans Henrik Bruun, Jacob Heilmann-Clausen) nævnte vigtigheden af bestandssvingninger og anbefalede generelt en reaktiv regulering. Fordelingen mellem ”browsere” og ”græssere” er meget forskellig i de to udkast til naturnationalparkplaner, og Naturstyrelsen blev opfordret til at revurdere denne (Rita Buttenschön og Jacob Heilmann-Clausen). I øvrigt var der accept af, at der ikke skulle sættes måltal for bestandsstørrelse og fordeling. Ved bestandsregulering anbefalede Rasmus Ejrnæs simulering af naturlig prædation. Flere (Hans Henrik Bruun) stillede spørgsmål til argumentationen for udtag af hingsteføl.

Endelig blev der fra flere (Hans Henrik Bruun, Rasmus Ejrnæs og Jens-Christian Svenning) udtrykt ærgrelse over fravalget af reproducerende kvægbestande grundet kravene om øremærkning og fravalget af vildsvin grundet smitterisikoen for Afrikansk svinepest. Naturstyrelsen blev opfordret til at afprøve mærkning af kalve ved brug af bedøvelsespile og desuden opfordret til at videregive uhensigtsmæssighederne omkring øremærkning.

Fokuseret forvaltning

Bengt Holst nævnte behovet for en fokuseret forvaltning bl.a. ift N2000 forpligtelserne samt specifikke hensyn til særlige arter, mens Rasmus Ejrnæs udtrykte bekymring over for mange styringsredskaber og ønskede en mere open-ended tilgang – med et mål om ”selvforvaltning” efter 5 år. Jens-Christian Svenning og Hans Henrik Bruun nævnte, at man bør vurdere om, der er arter der er særligt opmærksomhedskrævende. Hvis der er, så bør man monitorere deres bestandsudvikling i NNP – og hvis det viser sig meget nødvendigt kan man undtagelsesvist lave noget fokuseret forvaltning, på et begrænset areal og så lidt og kortvarigt som muligt – idet målet for NNP bør være en meget høj grad af open-ended selvforvaltning.

Det blev af flere (Jens-Christian Svenning, Jacob Heilmann-Clausen) anbefalet at have en forholdsvis tolerant tilgang til regulering af ikke hjemmehørende arter – således blev rødeg og douglasgran nævnt som havende værdi også i en nationalpark.

Formidling

De fleste (Henrik Vejre, Jens-Christian Svenning og Stine Krøijer) anbefalede en stor formidlingsindsats i starten, der fokuserede på det overordnede budskab om hvad målet er. Fortællingen skulle være med til at skabe en større forståelse for behovet for den vilde natur og de naturlige processer – herunder bestandssvingninger, migration, fravær af rovdyr og behov for bestandsreduktion.

Vigtigheden af en målrettet formidling af de almindelige færdselsregler blandt hegnede dyr blev fremhævet (bl.a. Hans Henrik Bruun)

Enkelte (Henrik Vejre og Stine Krøijer) savnede en beskrivelse og åbenhed om konfliktforvaltning. Hvilke hensyn er vigtigst, hvordan vil der blive prioriteret mellem forskellige naturhensyn?

Enkelte (Henrik Vejre, Hans Henrik Bruun og Rasmus Ejrnæs) spurgte til etablering af et videnskabeligt ekspertudvalg med henblik på at begrænse og rådgive om interventioner i de vilde naturområder og bestandene af dyr.

Overvågning

Der blev fra flere sider (Rita Merete Buttenschøn, Rasmus Ejrnæs, Jens-Christian Svenning) anført, at vi i forbindelse med disse nationalparker har at gøre med en ny situation, hvor der eksisterer en oplagt mulighed for at opsamle værdifuld erfaring. Der var generel opbakning til at sikre de nødvendige forsknings- og overvågningsrammer for disse to projekter, og vigtigheden af både at undersøge effekterne på biodiversitet og processer, men også effekter på friluftsliv og natursyn blev understreget (bl.a. Stine Krøijer, Rasmus Ejrnæs, Rita Merete Buttenschøn, Hans Henrik Bruun).